

Mandat for ekspertgruppe som skal vurdere bruk av læringsanalyse i grunnopplæringen, høyere yrkesfaglig utdanning og høyere utdanning.

Bakgrunn

Elev- og studentdata samles og prosesseres i dag både i administrative og pedagogiske tjenester og løsninger i grunnopplæringen, høyere yrkesfaglig utdanning og høyere utdanning.

Analyse av data som er innhentet fra elevenes/studentenes læringsaktiviteter kalles gjerne digital læringsanalyse. Formålet med analysen er å forbedre elevenes/studentenes læring, direkte eller indirekte. Dataene som innhentes, kan brukes aggregert og anonymisert til å forbedre pedagogikken eller til å tilpasse læringen på individnivå, gjennom læremidler med oppgaver tilpasset den enkelte elev/student. Slik tilpasning på individnivå kalles adaptivitet.

NOU 2019: 23 *Ny opplæringslov* peker på at det er behov for å se samlet på bruken av digital læringsanalyse og at teknologiske, pedagogiske, normative og etiske problemstillinger blir vurdert. I Handlingsplan for digitalisering av grunnopplæringen (2021) ble det lansert som tiltak at departementet vil nedsette et ekspertutvalg for å se på digital læringsanalyse. Kunnskapsdepartementet har besluttet at ekspertgruppen skal favne grunnopplæringen, høyere utdanning og høyere yrkesfaglig utdanning.

Det er flere likhetstrekk mellom bruk av digital læringsanalyse i grunnopplæringen, høyere utdanning og høyere yrkesfaglig utdanning, men også vesentlige forskjeller. Blant annet er det forskjeller knyttet til brukernes alder samt utviklingen av kommersielle markeder for adaptive læremidler og hvordan dette har potensiale til å påvirke brukernes (elevenes/studentenes) læringsutbytte positivt og negativt.

Læringsanalyse og adaptive læremidler blir ofte beskrevet som en viktig del av framtidens læring og utdanning. Samtidig vil bruk av elev- og studentdata kunne ha begrensninger og konsekvenser det er vanskelig å overskue. I dag har nasjonale myndigheter for lite kunnskap om både risiko, konsekvenser av og potensialet i bruk og utviklingen på feltet til å gjøre gode valg for politikkutviklingen videre.

Oppdraget

Mål for arbeidet

Ekspertgruppen skal gi Kunnskapsdepartementet bedre grunnlag for beslutninger om digital læringsanalyse og adaptive læremidler, prøver og tester i grunnopplæringen, høyere utdanning og høyere yrkesfaglig utdanning, og gi råd om behovet for regulering og innspill til politikkutvikling og tiltak fra Kunnskapsdepartementet og underliggende etater.

Ekspertgruppens oppgaver

Ekspertgruppen skal vurdere pedagogiske og etiske spørsmål ved bruk av digital læringsanalyse, samt juridiske spørsmål og personvern hensyn. Gruppen skal gi nasjonale myndigheter råd om behov for utvikling av regelverket for de nevnte utdanningsnivåene.

Arbeidet må inkludere vurderinger av hvilke muligheter som ligger i verktøyene framover i tid og hvordan markedet for adaptive læremidler vil utvikle seg framover.

Videre skal ekspertgruppen gi innspill til utdanningssektoren om hvordan god praksis kan utvikles om bruk av læringsanalyse, i tråd med etiske og pedagogiske normer og gjeldende regelverk. Ekspertgruppens innspill for god praksis skal berøre både:

- universitetene, høyskolene, fagskolene, kommunene og fylkeskommunene som behandlingsansvarlige
- universitetene, høyskolene, fagskolene og skolene som utdanningsinstitusjoner
- den enkelte lærer eller underviser

Ekspertgruppen skal skille mellom læringsanalyse til bruk overfor den enkelte elev/student, og bruk av data fra læringsanalytiske verktøy til forskning og mer generell utvikling av utdanningene. Det må komme tydelig frem hvilke av ekspertgruppens vurderinger som gjelder det første vs. det siste. Ekspertgruppen må synliggjøre særegne utfordringer og/eller behov for ulike tiltak og løsninger som skyldes forskjeller mellom de ulike utdanningsnivåene.

Sentrale spørsmål

I arbeidet skal ekspertgruppen ta utgangspunkt i følgende sentrale spørsmål:

Hvordan påvirker digital læringsanalyse læringen?

Ekspertgruppen skal vurdere om og hvordan digital læringsanalyse påvirker lærernes/undervisernes profesjonelle rolle, forholdet mellom underviser og læremiddel, læringssynet og synet på elev-/studentrollen. For grunnopplæringen er det sentralt å vurdere digital læringsanalyse i lys av både opplæringens dannelsings- og utdanningsoppdrag, og å vurdere om digital læringsanalyse påvirker bredden av hva elevene skal lære og forskjeller mellom ulike fag.

Hva er utfordringene og potensialet med digital læringsanalyse?

Ekspertgruppen skal vurdere etiske problemstillinger som er tett koblet til de pedagogiske vurderingene. Blant annet skal ekspertgruppen vurdere hvordan digital læringsanalyse kan bidra til å inkludere eller ekskludere elever/studenter eller grupper av dem fra undervisningen, for eksempel på grunn av særskilte behov, herunder universell utforming, eller språklig minoritet og effekter på eventuelle ulikheter i læringsutbytte. Vurdering av personvernsspørsmål og kontroll over bruken av dataene som genereres vil være sentralt, videre om det er ulike etiske vurderinger knyttet til ulike typer data/datakilder. For grunnopplæringen må det særlig vurderes etiske hensyn knyttet til elevenes alder, forholdet mellom behovet for gode datagrunnlag og ønsket om dataminimering og mellom krav til beskyttelse av barn og ønsket om tidlig innsats. Videre kan samfunnsvitenskapelige spørsmål, for eksempel forholdet mellom bruk av læringsanalyse og offentlige interesser og demokratiske verdier som åpenhet, transparens og personvern belyses. Ekspertgruppen må vurdere om kvaliteten på kunnskapsgrunnlaget har konsekvenser for etiske valg, forslag til tiltak og andre anbefalinger om digital læringsanalyse.

Hvordan kan regelverket gi riktig støtte til sektoren?

Et sentralt spørsmål er om det er behov for ytterligere regulering eller retningslinjer for bruk av læringsanalyse i sektorregelverk eller annet regelverk. Vurderinger av elevenes/studentenes personvern er en viktig del av de etiske problemstillingene, særskilt når det gjelder behandling av data om barn og sårbare elev- og studentgrupper. Det må

vurderes om det er behov for en avklaring av hvilke typer behandling av personopplysninger som er tillatt for å sikre elevenes/studentenes rettigheter, og om all bruk av læringsanalyse vil være en form for profilering, jf. personvernforordningen art. 22.

Hvilken kompetanse trenger utdanningssektorene for å gjøre gode vurderinger om digital læringsanalyse?

Ekspertgruppen skal vurdere hvilken kompetanse utdanningssektorene har behov for dersom digital læringsanalyse skal benyttes i opplæring og utdanning, herunder juridisk, økonomisk og digitale kompetanse og kompetanse til å gjøre vurderinger av risiko knyttet til personvern, etikk og pedagogikk i utøvelsen av ulike roller.

Avgrensning

Ekspertgruppen bør vurdere om det er relevant å avgrense hvilke kilder for datafangst som kan regnes av digital læringsanalyse.

Personvernkommisjonen, som skal avlegge sin rapport 1. desember 2021, har blant annet i sitt mandat å kartlegge hvordan barn og unges personvern ivaretas i Norge, herunder "ivaretagelse av barns personvern i barnehage- og skolesektorene og skolenes bruk av "gratis" applikasjoner der det betales med barnas personopplysninger". Kommisjonen skal i sitt arbeid se hen til oppfølgingen av NOU-en om ny opplæringslov (og forslaget til ekspertgruppe for bl.a. å se på læringsanalyse). Ekspertgruppen skal ha kontakt med personvernkommisjonen for å avklare og å dra nytte av hverandres arbeid. Ekspertgruppen bør for grunnopplæringen ta utgangspunkt i gjennomgangen og forslagene til regulering av behandling av personopplysninger som er lagt fram i [Prop. 145 L \(2020-2021\) Endringer i opplæringslova, friskulelova og barnehagelova](#).

Organisering

Ekspertgruppens arbeid skal munne ut i to eller flere delrapporter som overleveres Kunnskapsdepartementet. Grunnleggende etiske og pedagogiske vurderinger om muligheter, fordeler og risiko med digital læringsanalyse, skal inngå i første delrapport. Der det er problemstillinger som er felles for de ulike utdanningsnivåene kan disse behandles samlet. Der det er vesentlige forskjeller mellom utdanningsnivåene, skal grunnopplæringen prioriteres i første delrapport.

Ekspertgruppen skal innhente synspunkter utenfra som del av sitt arbeid, inkludert fra skoleeiere, utdanningsinstitusjonene og sentrale aktører i markedet, samt utveksle erfaringer med relevante miljøer nasjonalt og internasjonalt. Elever og studenter skal få alderstilpasset anledning til å gi innspill til ekspertgruppens arbeid, for eksempel gjennom et elev/studentpanel, sosiale medier eller lignende.

Kunnskapsdepartementet ønsker å utarbeide det endelige mandatet for ekspertgruppen i samarbeid med ekspertgruppen.

Kunnskapsdepartementet stiller et sekretariat til disposisjon for ekspertgruppen. Ekspertgruppen skal levere første delrapport innen 01.06.2022, og endelige anbefalinger til Kunnskapsdepartementet innen 01.06. 2023